

Ministarstvo
prosvjete, nauke
i inovacija

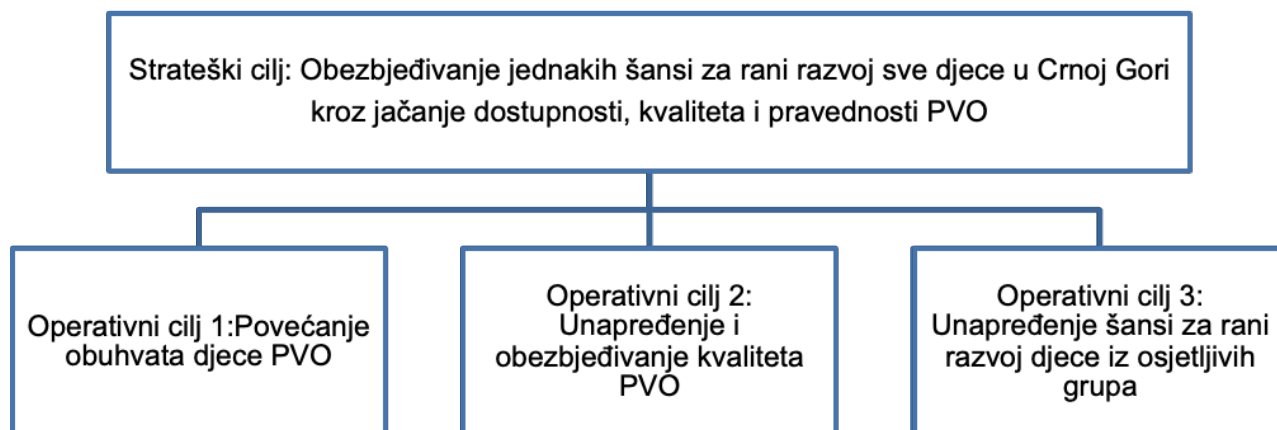
IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI STRATEGIJE RANOG I PREDŠKOLSKOG VASPITANJA I OBRAZOVANJA 2021—2025.

ZA 2024. GODINU

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje (PVO) predstavlja presudnu ulogu za cjelokupan razvoj djece i značajno doprinosi uspješnosti u daljem školovanju i životu. Imajući u vidu da je neurološki razvoj najintenzivniji upravo u ranom djetinjstvu, Crna Gora je opredijeljena da kroz strateške dokumente obezbijedi jednake šanse za svu djecu i sistemski unaprijedi kvalitet predškolskog obrazovanja. Strategija ranog i predškolskog vaspitanja i obrazovanja 2021–2025. godine, zajedno sa pratećim Akcionim planom, usvojena je na 42. sjednici Vlade Crne Gore, održanoj 7. oktobra 2021. godine, sa ciljem jačanja dostupnosti, kvaliteta i pravednosti predškolskog sistema. U njenoj izradi učestvovali su predstavnici obrazovnih ustanova, relevantnih ministarstava i stručne javnosti, uz konsultativni proces, koji je, iako izazovan, omogućio izgradnju inkluzivne i održive politike.

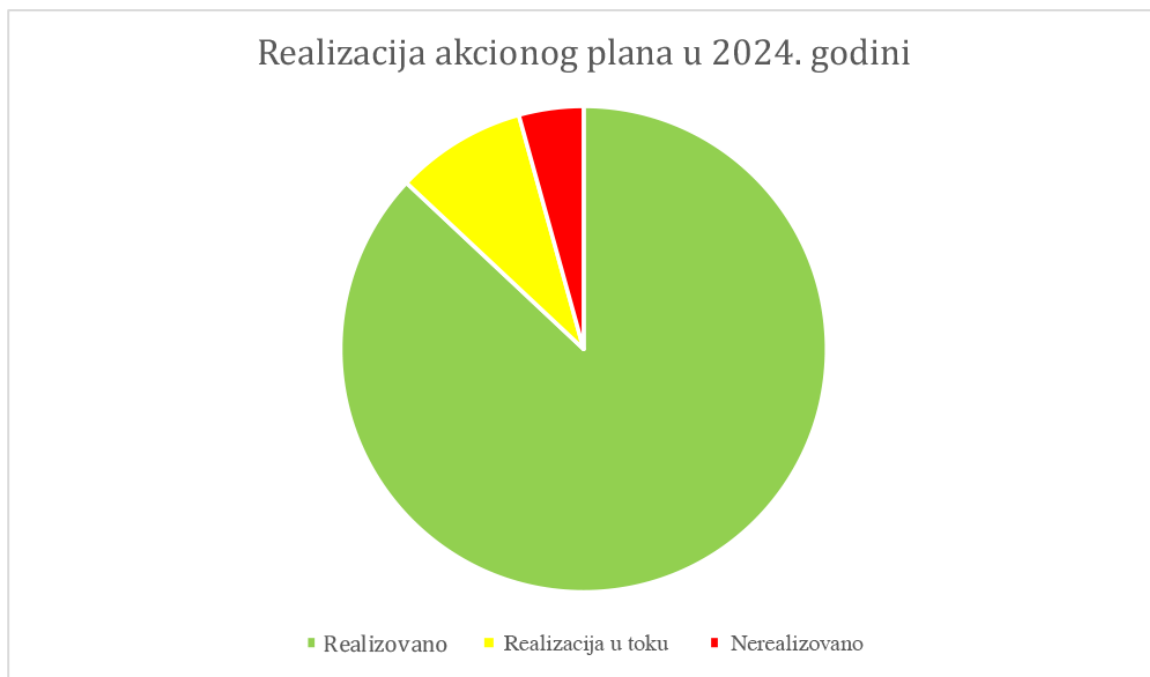
Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije ranog predškolskog vaspitanja i obrazovanja za 2023. godinu Vlada je usvojila 28. avgusta 2024. godine. Aktivnosti definisane Strategijom realizuju se predviđenom dinamikom, uz razumijevanje i prilagođavanje potrebama usljed političkih i rukovodećih promjena koje zahtijevaju prilagođavanja i koje usporavaju strukturalne procese. Takođe, česte promjene u sastavu radne grupe za praćenje i realizaciju Strategije dodatno su otežala realizovanje pojedinih aktivnosti i praćenje i izvještavanje o postignućima. Akcioni plan koji prati Strategiju izrađen je za pet godina. Ovaj izvještaj prikazuje stepen realizacije aktivnosti predviđenih Akcionim planom Strategije za 2024. godinu ili period koji obuhvata 2024. godinu, analizira ostvarene rezultate, identifikuje izazove u implementaciji i daje preporuke za dalji razvoj sektora ranog i predškolskog obrazovanja. Izvještaj koji slijedi je rodno senzitivn i orodnjen, a detaljan pregled aktivnosti dat je u tabeli realizacije po osnovu Akcionog plana Strategije. Akcionim planom predviđene su 23 aktivnosti, koje obuhvataju 2024. godinu. Dominantno pod koordinacijom MPNI i ZZŠ realizovano je 20, dvije se realizuju kontinuirano, a nerealizovana je jedna aktivnost (grafikoni 2 i 3). Imajući u vidu analizu postojećeg stanja u sektoru predškolskog vaspitanja i obrazovanja, dugoročnu viziju da se kroz uključivanje u PVO svoj djeci predškolskog uzrasta u Crnoj Gori osigura najbolji mogući početak u životu, kao preduslov za razvoj svih njegovih potencijala, te principa na kojima se zasniva sistem PVO, planiran je strateški cilj: **Obezbjeđivanje jednakih šansi za rani razvoj djece u Crnoj Gori kroz jačanje dostupnosti, kvaliteta i pravednosti PVO.** Ovaj strateški cilj je operacionalizovan kroz tri operativna cilja, koja su bila osnova svih mjera i aktivnosti predloženih za period 2021—2025, a koje treba da dovedu do unapređenja dostupnosti, kvaliteta i pravednosti PVO:

Grafik1. Pregled Strateškog cilja i operativnih ciljeva

Izveštaj koji slijedi je rodno senzitivn i orodnjen, a detaljan pregled aktivnosti dat je u tabeli realizacije po osnovu Akcionog plana Strategije.

I UVODNI REZIME

Grafik 2. Pregled ukupno realizovanih aktivnosti u 2024. godini

II INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU OPERATIVNIH CILJEVA

Karakteristično za Strategiju ranog i predškolskog vaspitanja i obrazovanja jeste da se aktivnosti realizuju u skladu sa jasno definisanim strateškim ciljevima, postavljenim ishodima i očekivanim rezultatima, od kojih je značajan dio već ostvaren. – Uspostavljeni i (re)definisani programski okviri sada se kontinuirano primjenjuju, a značajan broj aktivnosti međusobno se povezuje i usaglašava.

Aktivnosti realizovane u prethodnom periodu

Tokom 2022. godine otvoren je novi vrtić u Podgorici, u Bloku VI. Nova zgrada predškolske ustanove izgrađena je iz kredita Razvojne banke Savjeta Evrope, uz učešće lokalne sredine, odnosno države Crne Gore. Za smještaj nešto više od 200 djece namijenjena ili predviđena je površina od 6.980 m², od čega je 1.512 m² zauzima izgrađeni objekat sa svim sadržajima modernog i funkcionalnog prostora za boravak i učenje djece uzrasta do šest godina. Ukupna vrijednost radova iznosila je 1.992.000,69 eura.

Tokom iste godine otvoren je novi vrtić u Pljevljima, ukupne površine 500 m², gdje je locirana i centralna kuhinja. Opština je za izgradnju vrtića ustupila građevinsko zemljište površine 1.700 m², a takođe je uložila i sredstva za izmještanje postojeće hidrotehničke infrastrukture

u vrijednosti od 20.000,00 eura. Ukupna vrijednost radova bila je 1.050.000,00 eura. Tokom 2022. otvoren je novi vrtić u Herceg Novom, ukupne površine 1.379 m², predviđen je za 250 djece. Ukupna vrijednost radova 2.400.000,00 eura. Godine 2023. počela je izgradnja vrtića u Tivtu. Ukupna vrijednost radova bila je 3.930.000,00 eura.

Adaptacija, opremanje lokalnih i iznajmljenih prostora, kao i rekonstrukcija realizovani su u sljedećim opštinama: Bar — Tokom 2022. i 2023. godine otvorene su četiri nove vaspitne jedinice, dok su za adaptaciju izdvojena sredstva u iznosu od 176.000,47 eura; Budva — u toku 2022. i 2023. godine za adaptacije i renoviranje vaspitnih jedinica izdvojeno je 91.565,32 eura; Mojkovac — adaptacija prostora: 11.070,00 eura; Herceg Novi — adaptacija prostorija: 49.087,00 eura. U periodu od 2021. do 2023. godine: Podgorica — „Ljubica Popović“, rekonstrukcija i adaptacija prostorija 114.000,22 eura, u 2022. godini — Danilovgrad, otvorena nova vaspitna grupa, vrijednost radova 13.177,00 eura. U 2022. godini Berane — 3.539,42 eura, adaptacija prostora za novu vaspitnu grupu. „Đina Vrbica“, period od 2021. do 2023. godine, otvoreno devet novih učionica, vrijednost radova 856.481,00 eura. Tokom 2021. godine — Kotor, vrijednost radova 93.465,48 eura, adaptacija nove vaspitne jedinice; Plav — period 2022/2023. godine, iznos radova 5.395,84 eura — otvorene dvije grupe. Bijelo Polje u periodu 2021 — 2023. godine, iznos radova 43.587,00 eura — otvoreno je pet vaspitnih grupa, tri trijažne sobe i prostorija za arhivu. Nikšić u periodu 2021 — 2023. godine, iznos radova 66.818,74 eura — opremanje i adaptacija, otvorene dvije vaspitne grupe u 2023. godini.

U toku 2023. godine započet je projekat „Mapiranje školske infrastrukture“, kojim je predviđena detaljna analiza potreba u obrazovnim objektima. obezbijediće se sveobuhvatan pregled potreba za unapređenjem postojećih objekata, kao i identifikacija potreba za izgradnjom novih objekata vaspitno-obrazovnih ustanova. Finasiranje projekta je iz budžeta i iznosi 350.000,00 eura, za mapirane objekte, u vrijednosti od 2,6 miliona eura, obezbijedena od strane donatora.

Direktori predškolskih ustanova su prošli obuku za sprovođenje kampanje upisa djece u vrtiće. Uz pomoć organizacije UNICEF-a i partnerske organizacije *Rain Barrel Communications*, organizovane su dvije radionice i edukovan je kadar iz javnih predškolskih ustanova u oblastima komunikacije usmjerene na promjenu stavova i praksi, angažovanja zajednice, zaposlenih u vrtićima i roditelja, u kontekstu upisa djece u predškolske ustanove. Na radionicama su bila prisutna 42 vaspitača i stručna saradnika. Obuka je rezultirala jasnim uputstvima za izradu plana akcije za upis novih polaznika, na nivou svake predškolske ustanove u Crnoj Gori. Direktori predškolskih ustanova su nakon toga realizovali istraživanje o stavovima i mišljenjima roditelja o uključivanju djece u PVO programe, kao i promotivnu kampanju, koja je ocijenjena kao veoma uspješna. U pojedinim opštinama za 2022/2023. godinu zabilježen je značajan porast broja upisane djece – povećanje je iznosilo čak 20%.

Analiza stanja u PU i izrada plana smanjivanja vaspitnih grupa aktivnost je koja se izvodi kontinuirano, jednom godišnje, zbog demografskih promjena i prebukiranosti vaspitnih jedinica u centralnoj i južnoj regiji. Tokom 2022. godine svi vrtići su napravili plan za smanjivanje vaspitnih grupa. Ključni izazov je nedostatak prostora za ustupanje, adaptaciju ili iznajmljivanje. Posebno izazovna situacija zabilježena je u primorskom regionu.

Program za predškolsko vaspitanje i obrazovanje usvojen je na sjednici Nacionalnog savjeta, 14. decembra 2023. godine. Ministarstvo prosvjete donijelo je Rješenje o donošenju javnog važećeg obrazovnog programa 15. maja 2023. godine.

Dana 7. jula 2023. godine formirana je radna grupa za sprovođenje pilotiranja novog programa za predškolsko vaspitanje. U okviru niza održanih sastanaka, odabrano je šest predškolskih ustanova u kojima će se sprovesti pilotiranje. U septembru 2023. godine realizovana je edukacija za vaspitače, kao i za stručni i rukovodni kadar. Sproveden je prvi krug supervizije. U novembru 2023. godine realizovano je savjetovanje za učesnike pilotiranja novog programa.

Tokom 2021. godine, nakon sprovedenog glasanja i participativnog pristupa, odabrani su sljedeći centri izvrsnosti, koji predstavljaju jezgro inovativnih i savremenih znanja iz različitih oblasti vaspitno-obrazovnog rada: „Đina Vrbica” — lutkarske predstave, dramatizacija, dramske aktivnosti; „Vukosava Ivanović-Mašanović” — izrada didaktičkih sredstava, „Dušo Basekić” — igre bez granica (kombinacija pokretnih i takmičarskih igara, tjelesni razvoj i muzičko vaspitanje); „Eko bajka” — održivi razvoj. Ciljevi su unapređenje znanja i vještina, kompetencija zaposlenih u predškolskim ustanovama kroz edukacije, razmjene iskustva i razvijanje inovativnih praksi. U 2022. godini održan je Sajam centara izvrsnosti, na kojem je prisustvovalo 60 predstavnika iz svih crnogorskih javnih predškolskih ustanova, a odabrani centri izvrsnosti predstavili su svoj rad. Nakon održanog sajma sprovedena je evaluacija funkcionisanja centara izvrsnosti.

U 2021. godini urađena je analiza izvještaja o utvrđivanju kvaliteta rada javnih i privatnih predškolskih ustanova, na osnovu kojih se daju preporuke za unapređivanje kvaliteta rada i održavaju savjetovanja. Na temelju tog dokumenta izrađena je nova Metodologija za utvrđivanje kvaliteta rada u predškolskim ustanovama. Ovaj dokument je posebno prilagođen specifičnostima predškolskog vaspitanja i obrazovanja, i u primjeni je od 2022. godine.

Tokom 2022. godine realizovana su sljedeća savjetovanja: Savjetovanje za rukovodioce obrazovno-vaspitnih ustanova, unapređivanje saradnje Zavoda za školstvo i obrazovno-vaspitnih ustanova — savjetovanjima je prisustvovalo 189 rukovodilaca obrazovno-vaspitnih ustanova; Savjetovanje o vršnjačkom nasilju u školama, kojem je prisustvovalo 213 učesnika iz predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola, domova učenika, kao i predstavnici nevladinih udruženja, Ministarstva prosvjete i Zaštitnik ljudskih prava i sloboda; Savjetovanje za 36 stručnih saradnika iz predškolskih ustanova na temu „Uloga stručnih saradnika, pedagoga i psihologa u vaspitno-obrazovnom radu”; Okrugli sto na temu „Standardi kompetencija za rad nastavnika” — učestvovalo je 56 nastavnika-praktičara, predstavnika stručnih udruženja, NVO i državnih institucija; Savjetovanja i sastanci sa ustanovama: 25 ustanova vezi sa unapređenjem inkluzivnog obrazovanja; Savjetovanje „Unapređenje kvaliteta i inkluzivnosti obrazovanja u digitalnom okruženju”; Online savjetovanje za direktore i stručne službe: „Primjena asistivne tehnologije u radu sa učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama”, prisustvovalo 150 učesnika; Savjetovanje za primjenu novog programa PVO i Savjetovanje za zaposlene u ZZŠ, u vezi sa unapređenjem postojećih modela eksterne evaluacije, zasnovanim na modelima i evropskim praksama iz ove oblasti.

Sprovedene su fokus grupe sa roditeljima u cilju identifikacije potreba i izrade programa tematskih edukacija s modulima za grupe u riziku. To su bile tri fokus grupe kojima su ciljne grupe: tipična, jednoroditeljska porodica u stanju socijalne potrebe, porodica s djetetom s posebnim obrazovnim potrebama. U skladu s tim je urađen Program tematskih edukacija za roditeljima, s modulima za grupe u riziku. Nakon toga je realizovana obuka i predstavljanje programa, kao i *coaching* i primjena programa. Obuka za program je realizovana *online*, usljed epidemije Kovida, a program se sprovodi dvije godine. Usvojen je na Nacionalnom savjetu i uvršten u katalog stručnog usavršavanja nastavnika. Od 2021. do 2023. godine, ukupno 986 roditelja (12% očeva) upisalo se u program „Roditeljstvo za cjeloživotno zdravlje za malu djecu” (poznatiji pod imenom „Brižne porodice”), za roditelje djece uzrasta od dvije do devet godina. Od njih je 806 dobilo sertifikat o završenom programu, što čini 81,74% od broja upisanih. Od ukupno 95 grupa roditelja, čak 55 grupa (58%) vodile su javne predškolske

ustanove. Do kraja 2023. godine, program je sproveden u 13 opština; u Andrijevići, Beranama, Bijelom Polju, Budvi, Danilovgradu, Kotoru, Nikšiću, Plavu, Pljevljima, Podgorici, Tivtu, Ulcinju i na Cetinju. Ukupno 750 roditelja je popunilo anketu o zadovoljstvu programom, pri čemu je 98% njih izjavilo da su smanjili upotrebu nasilne discipline, a 95% da su povećali vrijeme provedeno u igranju s djecom. Između 2021. i 2023. godine održane su dvije obuke novih facilitatora (u pitanju su treća i četvrta generacija facilitatora), i to u septembru 2021. godine za 26 novih učesnika i u junu-septembru 2022. godine za 24 nova učesnika, po programu obuke koje je akreditovao Nacionalni savjet za obrazovanje. Obuka druge generacije supervizora sprovedena je u periodu od juna 2022. do aprila 2023. godine, za šest novih polaznika, od kojih je pet sertifikovano. Takođe, sertifikovana su dva nacionalna trenera za Crnu Goru krajem 2022. godine.

Godine 2021, UNICEF je objavio studiju izvodljivosti „Širenje programa Roditeljstvo za cjeloživotno zdravlje za malu djecu“, koja sadrži preporuke za dalje širenje programa i procjenom troškova sprovođenja Programa. Program je promovisan na društvenim mrežama, kao i u ustanovama koje ga sprovode. Krajem 2021. godine program je preimenovan u „Brižne porodice“. Sprovođenje programa podržali su UNICEF i EU. Od 2021. do 2023. godine, program je realizovan sa dvije grupe roditelja djece RE populacije, i to na jesen 2021. godine, uz podršku UNICEF-a i Austrijske razvojne agencije (ADA). Program su sproveli JPU „Đina Vrbica“ u Podgorici i JU OŠ „Mileva Lajović-Lalatović“ u Nikšiću.

Upisana su 23 roditelja (četiri oca) od kojih je 12 završilo program sa sertifikatom. Iako su učesnici koji su završili program imali visok stepen dolaznosti i zadovoljstva programom, značajan broj roditelja koji odustaju zahtijeva prilagođavanje pristupa, a možda i sadržaja programa, kako bi stopa završetka bila slična onoj u većinskoj populaciji (gdje se kreće oko 80%). Preporuke za prilagođavanje pristupa programa tiču se načina regrutovanja roditelja, uklanjanja prepreka za učešće i redovne dolaske (npr. obezbjeđivanje prevoza, čuvanje djece), kao i motivisanja roditelja (i njihovih partnera) da istraju u pohađanju programa. Takođe, potrebno je pružanje kontinuirane supervizijske podrške facilitatorima.

Platforma za samostalno učenje implementirana je u svim vaspitno-obrazovnim ustanovama. Broj djece koja su koristila digionicu u 2023. godini je 20.871 (oko 18% od ukupnog broja djece u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama), dok je broj nastavnika i vaspitača 5.548, tj. oko 55% od ukupnog broja, odnosno oko 36% od ukupnog broja zaposlenih u vaspitno-obrazovnim ustanovama. Postavljeno je 69 kurseva za rano učenje, koji obuhvataju ukupno 338 lekcija za predškolski uzrast. Takođe, postavljeno je 75 kurseva za vaspitače, sa ukupno 559 lekcija.

Godine 2023. imenovana je radna grupa za izradu Normativa i standarda pravilne ishrane u predškolskim ustanovama. U radnoj grupi, osim predstavnika Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, nalazili su se i nutricionista iz JPU „Đina Vrbica“ i JPU „Ljubica Popović“, kao i predstavnici iz Instituta za javno zdravlje Crne Gore. Održano je i nekoliko sastanaka radne grupe, a u oktobru je prezentovana radna verzija, odnosno prijedlog strukture dokumenta sa sadržajem, kao i tabelarni prikaz jelovnika sa energetske vrijednostima za jaslice i vrtić. Prije prilagođavanja režima rada sprovedena je procjena potreba. Kroz fokus grupe sproveden je *online* upitnik da bi se dobio okvirni model, napravljeni su i studija i izvještaj na osnovu upitnika, gdje su obuhvaćeni svi relevantni subjekti. Urađena je prezentacija izvještaja, koja je predstavljena svim direktorima, uključujući i prijedlog akcionog plana. Svi vrtići su nakon toga promijenili režim rada, prilagođavajući ga sredini u kojoj se nalaze. Pripremljen je tranzicioni program, odnosno smjernice za unaprijeđenu podršku prilikom prelaska iz vrtića u osnovnu školu. Sprovedena su praktična vođenja i aktivnosti koje se redovno sprovode kod grupe predškolskog uzrasta. Modifikovan je portfolio i odrađena njegova elektronska verzija, koja će biti postavljena na digionici.

Izrađen je novi Plan i program, kao i nova metodologija, zabilježen je u broju savjetovanja kadra, porast u broju roditelja uključenih u program „Brižne porodice”, porast u broju praktičnih vođenja, materijala za platformu za učenje na daljinu, porast u broju praktičnih vođenja u procesu prelaska iz vrtića u školu.

Svake godine kontinuirao se sprovodi terenski rad u romske i egipćanske zajednici, obuke za zaposlene u predškolskim ustanovama i organizuju se kampanje za upis djece romske i egipćanske populacije. Broj uključene djece u 2023. godini je 300.

Odrađena je Analiza potreba za širenje interaktivnih službi uz produženje vremena boravka, održana je trodnevna obuka za koordinacione timove u predškolskim ustanovama. Obuci su prisustvovala 24 osobe. U 2023. godini otvoreno je šest novih interaktivnih službi.

Rani odgovor na različite potrebe djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju i riziku doprinosi povećavanju njihovog učešća u svakodnevnim životnim aktivnostima. Prvi korak koji vodi dostupnosti i pravičnosti jeste pravovremena rana detekcija i podrška roditeljima, u cilju punog razumijevanja i osnaživanja kako bi ostvarili kvalitetan dalji porodični život. Stoga je i realizovan pilot-projekat „Porodično orijentisana rana intervencija – PORI”, u Bijelom Polju i Kotoru, u saradnji sa Ministarstvom zdravlja, Ministarstvom rada i socijalnog staranja i UNICEF-om. Prezentovani su i rezultati 23. novembra 2023. godine, koji su ukazivali na uspješnost projekta, što daje preporuku za implementaciju i u ostalim opštinama.

Obuku za porodično orijentisanu ranu intervenciju akreditovao je Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, a dostavljen je i Zavodu za školstvo. Vodič za porodično orijentisanu ranu intervenciju je u završnoj fazi izrade i predat je ministarstvima na mišljenje i odobrenje. Resursni centar Podgorica takođe je uključen u projekat, dok rukovodeći kadar RC „1. jun“ nije pokazao interesovanje za učešće. Sprovedeno je preliminarno istraživanje, set od četiri obuke, formirani su timovi koji su radili sa 60 porodica. Dodatno se uključio Resursni centar Podgorica, koji sada redovno sprovodi ovaj koncept. Program obuke je akreditovan kod Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu, dok je podniet materijal za akreditaciju kod Zavoda za školstvo. U sistemu zdravstvene zaštite poseban fokus se stavlja na rane dane djeteta – kontinuitet edukacija za pedijatre, patronažne sestre, koje se odvijaju u četiri turnusa, u trajanju od tri dana, akcenat, osim na standardne aktivnosti, stavlja i na zapažanje u vezi sa mogućim razvojnim rizicima i odstupanjima.

Urađen je model saradnje vrtića i dnevnih boravaka iz Pljevalja, Golubovaca i Kotora. Realizovani su sastanci i prezentacije i obavljena je obuka za pedijatre i patronažne sestre. Uslijedila je prezentacija modela saradnje za sve centre za dnevne boravke, centre za socijalni rad, Ministarstva finansija i socijalnog staranja i Centra za socijalnu i dječju zaštitu, resursne centre, vrtiće i škole u kojima se sprovodi program. Urađen je monitoring modela saradnje centara za dnevni boravak. Nakon pilotiranja uključeno je još osam opština i novih dnevnih centara. Obezbijeđen je dodatni stručni rad i podrška za oko 220 djece, kao i obuka za centre za dnevni boravak na temu rana intervencija. Obavljeni su sastanci s predstavnicima CDB i osmišljen uzvratni mehanizam, koji je predložen Vladi i Savjetu za prava djeteta kao resurs.

Primjena edukativne podrške ranom razvoju tokom bolničkog liječenja je započela u 2022. godine. Početak je bio otežan usljed epidemiološke situacije, tako da uz precizno definisane procedure od strane menadžmenta i kliničkih epidemiologa materijal u početku prilagođen i dostavljen u virtuelnom obliku, kako bi bio prikazivan djeci putem televizora ili kompjuterskih uređaja. U školskoj 2023/2024. nastavljena je realizacija projekta. Realizovane su razne aktivnosti na teme „Jesen”, „Djeca djeci”, „Maša i medvjed”, „Pinokio”, „Tri praseta”, „Zlatokosa i tri medvjeda”, „Opet kreće proljeće” i „Veseli klovn”. U toku 2023. realizovano je pet posjeta.

Aktivnosti realizovane u prethodnom periodu u 2024.godini

Započeti su tenderi za izradu idejnog rješenja i glavnog projekta za vrtić u City kvartu, koji je dio projekta sa CEB bankom.

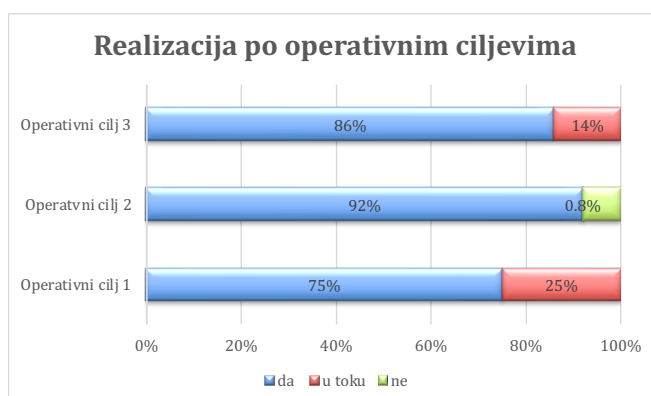
- Započeti su tenderi za izradu idejnih rješenja i glavnih projekata za vrtiće na Zabjelu i Kotoru, koji su dio projekta sa EIB bankom, a ugovori sa obrađivačima su potpisani početkom ove godine.
- Sprovedena je tenderska procedura i u decembru 2024. potpisan ugovor sa izvođačem za adaptaciju krova vrtića u JPU „Vukosava Ivanović-Mašanović” u Baru.
- Krajem 2024. započeti su radovi na adaptaciji dijela objekta „Šoping centra” Tivat za potrebe vrtića „Bambi”.
- JPU „Đina Vrbica” — izvršena je adaptacija elektroinstalacija u Vaspitnoj jedinici „Poletarac”, opravka kotla, nabavljena je kuhinjska oprema, dječji i namještaj za osoblje, te obavljen zakup i adaptacija dva poslovna prostora u naselju Ljubović.
- JPU „Ljubica Popović” — izvršena je adaptacija elektroinstalacija u Vaspitnoj jedinici „Pčelica”, zakup poslovnog prostora u Donjoj Gorici za potrebe Vaspitne jedinice „Zvončica”, uređeno je dvorište Vaspitne jedinice „Ljubica Popović”, izvršeno proširenje Vaspitne jedinice „Bajka”, proširenje Vaspitne jedinice „Suncokrili”, sanacija dijela krova u Vaspitnoj jedinici „Osmijeh”, kao i sanacija dijela krova Vaspitne jedinice „Sunce”.
- JPU „Ljubica-Jovanović Maše” — izvršena je nabavka didaktičkog materijala, adaptacija radijatorskog grijanja u Vaspitnoj jedinici „Novi vrtić”, nabavka nedostajućih sredstava za sistem za grijanje i radovi na održavanju sistema za grijanje, izgradnja dva toaleta u Vaspitnoj jedinici „Centralni vrtić”, novi mobilijar za dvorište JPU „Solidarnost” Ulcinj, nadzor na rekonstrukciji objekta, nabavka obavljena didaktičkog materijala, započeti radovi na renoviranju Vaspitne jedinice „Lastavica” — Vladimir.
- JPU „Dječji vrtić” Plav — obavljen je nabavka didaktičkog materijala, sproveden projekat za izgradnju mokrog čvora, izrada mokrog čvora i trpezarije u Vaspitnoj jedinici „Murino”, kao i nabavka mobilijara.
- JPU „Majka Tereza” — obavljen je nabavka didaktičkog materijala.
- JPU „Bambi” Tivat obavljen je nabavka didaktičkog materijala, te sproveden stručni nadzor za Seljanovo.
- JPU „Naša radost” Herceg Novi — izvršeno izvođenje radova na adaptaciji krova i toaleta u Vaspitnoj jedinici „Bijela”, mijenjanje osvjetljenja, priključenje Vaspitnoj jedinici „Savina”, odrađen tehnički prijem solarnih panela, renoviranje svih dječjih kupatila, kupatila za osoblje kuhinje, mijenjanje osvjetljenja, krećenje svih prostorija, farbanje stolarije.
- JPU „Vukosava Ivanović-Mašanović” — obavljen je nabavka kuhinjske opreme i klima-uređaja, nabavka igraćaka, zakup dva poslovna prostora, nabavka kuhinjske opreme i klima-uređaja, nabavka mobilijara za dvije nove vaspitne jedinice.
- JPU „Sestre Radović” — obavljen je nabavka didaktičkog materijala, kao i obnavljanje fasade.

- JPU „Dušo Basekić” — obavljena je nabavka igračaka, adaptacija biblioteke, kancelarija, opremanje dječjih soba posebnom didaktikom, kao i adaptacija prostorija za realizovanje trosatnog programa.
- JPU „Zagorka Ivanović” — obavljena je nabavka igračaka, nabavka klima-uređaja, adaptacija kotlarnice u Vaspitnoj jedinici „Centralni vrtić”, ugradnja cirkularne pumpe, adaptacija sale u jaslicama, radovi na zamjeni krovnog pokrivača i oluka u Vaspitnoj jedinici „Novi vrtić”, nabavka kuhinjskih elemenata, radovi na adaptaciji trpezarije na tehničkom bloku, igralište za Vaspitnoj jedinici „Centralni vrtić”, igralište u Vaspitnoj jedinici „Novi vrtić”.
- JPU „Dragan Kovačević” — obavljena je adaptacija krova u Vaspitnoj jedinici „Sunce”, nabavka igračaka, adaptacija krova jaslice u Vaspitnoj jedinici „Ciciban”, nadzor ekлектроinstalacije.
- JPU „Radost” Kotor — obavljena je adaptacija grijanja u Vaspitnoj jedinici „Radost”, zakup prostora u Vaspitnoj jedinici „Radanović”.
- JPU „Eko bajka” — otvorena nova vaspitna jedinica, adaptacija Vaspitne jedinice „Poletarac” u Gukama, nabavka igračaka.
- JPU „Radmila Nedić” — obavljena je nabavka didaktičkog materijala, klima-uređaja, montaža i nabavka optičkog kabla, adaptacija trpezarije, nabavka namještaja.
- JPU „Jevrosima Jevra Rabrenović” — obavljena je nabavka igračaka, otvaranje interaktivnog punkta u selu Podbišće, rekonstrukcija dijela krovnog pokrivača, plafona u kuhinji i toaletima, trotoara oko zgrade vrtića, rekonstrukcija glavnog ulaza u vrtić, nabavka kuhinjske opreme, nabavka računara i štampača.
- JPU „Irena Radović” — obavljena je nabavka igračaka, otvorene tri nove vaspitne jedinice, dvije u Spužu jedna u Lazinama, adaptacija prostora u novootvorenim vaspitnim jedinicima.
- JPU „Boško Buha” — obavljena je nabavka didaktičkog materijala, otvorena jedna nova vaspitna grupa.
- U „JPU Ljubica Popović” — održan je sajam didaktičkih igračaka/materijala u okviru Projekta „Centar izvrsnosti”, čija je tema „Logičko-matematičke aktivnosti u korelaciji sa fizičkim aktivnostima”. Sajam se održavao od 22. do 26. 4. 2024. godine u Vaspitnoj jedinici „Suncokrili”. Na sajmu je bilo izloženo sedamdeset šest igračaka/materijala koje su kreirali vaspitači iz trinaest JPU i tri PPU iz Crne Gore.
- U 2024. godini otvoreno je 10 novih vaspitnih jedinica: tri vaspitne jedinice u Danilovgradu, dvije u Baru, tri u Podgorici, jedna vaspitna jedinica u Nikšiću i jedna u Pljevljima.
- Realizovan je projekat „Kvalitetno obrazovanje za svu djecu u Crnoj Gori” u saradnji sa kancelarijom Unicef i DEU.
- U sklopu projekta realizovan je popis djece romske i egipćanske populacije predškolskog uzrasta, u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, Ombudsmanom, Ministarstvom rada i socijalnog staranja i NVO.

- Realizovane su promotivne kampanje za upis djece romske i egipćanske populacije, obuhvaćeno najmanje 600 roditelja, intenziviran neposredni rad u RE zajednici, svi vrtići koji rade sa RE populacijom odradili su obilazak naselja i promovisali rad vrtića, a urađen je i monitoring rada sa djecom RE populacije.
- Javni upis u predškolske ustanove organizovan 23. maja 2024. godine preko portala www.upisi.edu.me.
- Realizovana je obuka za vaspitače i stručne saradnike koji rade sa djecom romske i egipćanske populacije u sklopu projekta „Kvalitetno obrazovanje za svu djecu u Crnoj Gori”, u saradnji sa kancelarijom Unicef i DEU. Obukom je obuhvaćeno 30 vaspitača i stručnih radnika. Sveukupno u 2024. godini organizovano je osam obuka nastavnog kadra za podršku u obrazovno-vaspitnom radu sa djecom romske i egipćanske populacije. Obuku su završila 225 nastavnika.
- Realizovane su obuke za vaspitače i stručne saradnike za primjenu novog Programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja. U cilju poboljšanja kapaciteta za pružanje pedagoških usluga po mjeri za svu djecu obučeno je više od 30 vaspitača stručnih saradnika, koji će u narednom periodu u skladu sa planovima profesionalnog razvoja vaspitača dalje realizovati obuke.
- Radna grupa koja je formirana tokom 2023. godine napravila je Normative i standarde pravilne ishrane u PVO, isti su odštampani u vidu publikacije, koja je podijeljena predškolskim ustanovama.
- Realizovana je obuka za nutricioniste, tehnologe i šefove vođe kuhinje iz javnih predškolskih ustanova za primjenu Normativa i standarda pravilne ishrane u PVO.
- Obavljeno je prilagođavanje programa „Brižne porodice” za rad sa roditeljima djece romske i egipćanske populacije.
- Tokom 2024. formirano je 48 grupa roditelja, u koje je uključeno ukupno 523 roditelja. Takođe, u 2024. godini obavljeno je prilagođavanje programa za olakšan pristup romskim i egipćanskim roditeljima.
- Urađeno je i prilagođavanje programa „Brižne porodice” za roditelje djece uzrasta od tri do devet godina sa blažim i umjerenim smetnjama u razvoju.
- Za studijsku 2023/2024. povećan je broj mjesta za 20 na katedri za predškolsko vaspitanje na Filozofskom fakultetu.
- Odrađena je desemonacija podataka za predškolsko u svrhu izrade „Key data on early education and care in Europe”.
- Licencirane su dvije vaspitne jedinice u Baru u sklopu JPU „Vukosava Ivanović-Mašanović” — Vaspitna jedinica „Sunčica” i Vaspitna jedinica „Cvrčak”.
- Licenciran Obrazovni centar „The British Academy” u Podgorici.
- Licencirana Vaspitna jedinica „Zvončica” u Pljevljima.
- Odrađena dopuna licence za PPU „Nebo Diznilenda”.
- Izdato Rješenje o dozvoli za rad produženom boravku „Pukahontas” u Podgorici.
- Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je prepoznalo potrebe obrazovno-vaspitnog sistema koje se odnose na uključivanje većeg broja medijatora u socijalnoj inkluziji, te

je donijelo Pravilnik o izmjenama Pravilnika o normativima i standardima za sticanje sredstava iz javnih prihoda za ustanove koje realizuju javno važeće obrazovne programe kojima se uređuje ova oblast. Usvojenim izmjenama je predviđeno da jedan medijator u socijalnoj inkluziji pruža pomoć za 35 djece romske i egipćanske populacije, umjesto za 70, kako je to dosadašnjim Pravilnikom bilo predviđeno. U Crnoj Gori šest opština subvencionise troškove boravka i ishrane djece u predškolskim ustanovama. Opštine koje plaćaju subvencije roditeljima su Opština Žabljak od januara 2023. godine, Opština Šavnik od januara 2024. godine, Prijestonica Cetinje od januara 2024. godine i Opština Plužine od januara 2025. godine. Opštine su obezbijedile subvencije od 100 odsto za plaćanje troškova boravka i ishrane djece u predškolskim ustanovama, dok Opštine Zeta i Mojkovac od januara 2025. troškove subvencionisu u iznosu od 50 odsto. Tokom 2024. održano je ukupno 25 dvodnevnih modula, odnosno 50 dana obuke za rukovodilaca svih nivoa do univerzitetskog obrazovanja, među kojima je bilo 24 rukovodioca predškolskih ustanova. U 2024. godini ukupno 14 rukovodilaca je završilo obuku i steklo sertifikate za njih.

- Ukupno 32 obuke su realizovane u oblasti predškolskog vaspitanja, od kojih je 27 bilo namijenjeno mješovitoj ciljnoj grupi, dok su za pet obuka ciljnu grupu činili isključivo vaspitači i zaposleni u predškolskim ustanovama. Podijeljen je 221 tablet predškolskim ustanovama, na kojim je instalirana *C board* aplikacija. Realizovane su četiri obuke za vaspitače za korišćenje aplikacije. Ukupno je 58 vaspitača prošlo obuku. Takođe, realizovana je obuka „Primjena analiza ponašanja” (ABA) kao podrška inkluzivnom obrazovanju.
- Obuka nastavnika/vaspitača za NTC sistem krenula je u septembru 2024, po opštinama. U septembru 2024. godine održana je obuka na Cetinju, u novembru 2024. godine seminar u Andrijevici, dok su u decembru 2024. godine aktivnosti realizovane u Tuzima, Zeti i Rožajama. U 2024. godini obučeno je preko 600 učesnika. Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je u toku 2024. godine svim predškolskim ustanovama u Crnoj Gori obnovilo didaktičke igračke. Izvršen je nadzor/utvrđivanje kvaliteta rada u 11 javnih i privatnih predškolskih ustanova.

Grafik 3. Realizacija po operativnim ciljevima za 2024. godinu

Napredak u pogledu **operativnog cilja 1** – da bi se ostvario ovaj operativni cilj potrebno je da se realizuju sljedeća ključna mjerila koja bi doprinijela proširenju postojećih kapaciteta – **ključno mjerilo 1.1:** Povećanje kapaciteta u javnim predškolskim ustanovama; **ključno mjerilo 1.2:** Povećanje kapaciteta kroz adaptaciju javnih-lokalnih prostora; **ključno mjerilo**

1.3: Izraditi dugoročni plan širenja kapaciteta, koji će uključiti inovativne i društveno odgovorne opcije; **ključno mjerilo 1.4:** Jačati svijest javnosti o značaju uključivanja djece u programe ranog i predškolskog učenja.

Aktivnost 1.1. Tokom 2024. godine nije završena izgradnja novih objekata, ali su započete tenderske procedure. Započeti su tenderi za izradu idejnog rješenja i glavnog projekta za vrtić u City kvartu, koji je dio projekta sa CEB bankom. Započeti su tenderi za izradu idejnih rješenja i glavnih projekata za vrtiće na Zabjelu i u Kotoru, koji su dio projekta sa EIB bankom.

Sprovedena je tenderska procedura i u decembru 2024. potpisan ugovor za izgradnju novog vrtića u Baru - I faza vrijednosti 3.194.149,33 eura sa PDV-om, ukupna vrijednost oko 8.000.000,00 eura, te potpisan ugovor za adaptaciju krova vrtića u JPU „Vukosava Ivanović-Mašanović” u Baru. Urađen je glavni projekat za vrtić u Beranama (vrijednost po ugovoru za projektovanje 54.450,00 sa PDV-om). Napravljen je glavni projekat za vrtić u Ulcinju vrijednost po ugovoru za projektovanje 22.990,00 eura sa PDV-om)

Aktivnost 1.2. Započeti su radovi na renoviranju Vaspitne jedinice „Lastavica” — Vladimir JPU „Solidarnost” Ulcinj, vrijednost oko 150.000,00 eura. U prethodnoj godini realizovano je proširenje Vaspitne jedinice „Bajka”, proširenje Vaspitne jedinice „Suncokrili” u JPU „Ljubica Popović”, u vrijednosti 30.000,00 eura.

Aktivnost 1.2.3. Otvoreno je 10 novih vaspitnih jedinica u 2024. godini, u adaptiranim i iznajmljenim ili ustupljenim prostorima. Otvorene su dvije vaspitne jedinice u Baru, tri vaspitne jedinice u Danilovgradu, tri vaspitne jedinice u Podgorici, jedna vaspitna jedinica u Nikšiću i jedna vaspitna jedinica u Pljevljima. Započeta je i adaptacija Tržnog centra Seljanovo za potrebe nove vaspitne jedinice u Tivtu, koja će biti otvorena u 2025. godini. Vrijednost adaptacije prostora je 825.442,87.

Aktivnost 1.3.2 Napravljen je detaljan plan za širenje kapaciteta PVO za period 2026—2028 u Reformskoj agendi Crne Gore za period 2025—2027, sa mjerama za realizaciju plana. Planom je predviđena, u okviru projekta sa CEB bankom, izgradnja vrtića u City kvartu, na Starom aerodromu, na Tuškom putu, na Zlatici, u Beranama, u Bijelom Polju, izgradnja i dogradnja vrtića u Plavu, kao i izgradnja vrtića u Baru i Ulcinju. Kroz projekat sa EIB bankom predviđena je izgradnja i dogradnja vrtića na Zajelu, kao i izgradnja i dogradnja vrtića u Momišićima. Kroz kapitalni budžet realizovana je izgradnja i nadogradnja vrtića u Tivtu, Donjoj Gorici u Podgorici i u Dubovici, Budva.

Aktivnost 1.4.2. Realizovana je participivna i interaktivna kampanja za jačanje svijesti roditelja i javnosti o značaju PVO. Kao i prethodnih godina, i u 2024. godini je realizovana kampanja sa posebnim akcentom na ranjive kategorije djece. U 12 opština sa djecom romske i egipćanske populacije realizovana je kampanja u okviru projekta „Kvalitetno obrazovanje za svu djecu u Crnoj Gori”.

Školska godina/School year	0-5 (ISCED 0)			0-2 (ISCED 01)			od 3 godine do polaska u školu (ISCED 02)		
	Svega All	Muški Male	Ženski Female	Svega All	Muški Male	Ženski Female	Svega All	Muški Male	Ženski Female
2020/2021	48,71	49,09	48,30	25,28	25,08	25,48	71,62	72,64	70,52
2021/2022	52,99	53,47	52,46	29,32	29,72	28,88	76,00	76,71	75,22
2022/2023	57,52	58,19	56,80	33,00	33,14	32,84	81,49	82,50	80,39
2023/2024	57,16	57,76	56,52	32,33	32,09	32,60	82,32	83,43	81,11

Slika 1. MONSTAT - Stopa upisa djece u predškolskim ustanovama po godinama starosti

Napredak u pogledu **operativnog cilja 2** – definisana su sljedeća ključna mjerila: **ključno mjerilo 2.1:** Smanjivanje veličine grupa; **ključno mjerilo 2.2:** Razvoj i primjena osavremenjenog Plana i programa PVO; **ključno mjerilo 2.3:** Uskladiti postojeći sistem profesionalnog razvoja sa EU okvirom; **ključno mjerilo 2.5:** Unaprijediti postojeći sistem obezbjeđivanja kvaliteta; **ključno mjerilo 2.6:** Jačanje podrške roditeljima i porodicama; **ključno mjerilo 2.7:** Revizija režima rada i unapređenja kvaliteta ishrane u predškolskim ustanovama; **ključno mjerilo 2.8:** Uvezati i učiniti održivim aktivnosti prelaska u osnovnu školu.

Aktivnost 2.1.1. Izrađeno je 12 dokumenta u prethodnom periodu, koliko je predviđeno Akcionim planom. U toku 2024, sve javne predškolske ustanove su poslale dokument sa analizom stanja, planom za smanjivanje vaspitnih grupa i potrebnim kapacitetima i resursima.

Aktivnost 2.1.2. U toku 2024, sedam javnih predškolskih ustanova je u skladu sa planom proširilo svoje kapacitet u cilju smanjivanja prebukiranosti u vaspitnim grupama, uz promovisanje struke.

Aktivnost 2.2.2. U julu 2023. godine formirana je radna grupa za sprovođenje pilotiranja (eksperimentalna provjera) novog Programa za predškolsko vaspitanje i obrazovanje, sa akcentom na praćenje primjene projektnog planiranja, koje je predviđeno Programom. U prvoj fazi pilotiranja izabrane su predškolske ustanove u kojima će se sprovesti pilotiranje – ukupno šest, od kojih pet javnih i jedna privatna licencirana predškolska ustanova koja realizuje javno važeći program (JPU „Ljubica Popović“ Podgorica, JPU „Đina Vrbica“ Podgorica, JPU „Dušo Basekić“ Bijelo Polje, JPU „Bambi“ Tivat, JPU „Dragan Kovačević“ Nikšić, PPU „Vini Pu“ Budva). Ukupno je obuhvaćeno 20 vaspitnih grupa (starije jaslene i grupe vrtića od tri do šest godina), 50 zaposlenih (šest direktorica, jedna pomoćnica direktorice, 36 vaspitačica i sedam stručnih saradnika/ca). Članovi radne grupe su izradili jedinstveni protokol za praćenje rada u vaspitnim grupama u kojima se sprovodi pilotiranje.

Od članova radne grupe su formirane tri podgrupe sa po tri člana, 12 koje su pratile aktivnosti u po dvije predškolske ustanove obuhvaćene pilotiranjem. Ta posjeta je realizovana u periodu od 17. 6. do 21. 6. 2024. godine. Nakon realizovane posjete ustanovama, članovi radne grupe su sačinili izvještaje. U pilotiranim predškolskim ustanovama sprovedena je edukacija na temu „Implementacija nove programske koncepcije“. Edukaciju je realizovala Spomenka Divljan, 11. i 12. maja 2024. godine. Ovu edukaciju je finansijski podržao UNICEF, a u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, nauke i inovacija.

Nakon realizovane edukacije sprovedena je evaluacija, koju su realizovali predstavnici Zavoda za školstvo, članovi radne grupe. Na osnovu rezultata sprovedene evaluacije, neposrednog uvida u primjenu projektnog planiranja, razgovora sa direktoricama, vaspitačicama i stručnim saradnicima/ama, kao i na osnovu izvještaja koje su pripremili članovi radne grupe, zaključuje se da većina učesnika/ca pilotiranja još nije spremna za obavezujuću primjenu Projektnog planiranja, koje je predviđeno novim Programom, ali je izrazila spremnost za primjenu uz dodatnu edukaciju, poboljšanje materijalno-tehničkih uslova i uz veću stručnu podršku na svim nivoima.

U okviru Akcionog plana realizacije pilotiranja novog Programa za predškolsko vaspitanje i obrazovanje, sprovedena su tri savjetovanja, na kojima se razgovaralo o mogućnostima primjene projektnog planiranja u cilju realizacije ovog programa za predškolsko vaspitanje i obrazovanje. Informacije dobijene tokom realizovanih savjetovanja sa vaspitačima/cama, stručnim saradnicima/ama i direktorima/cama, poslužile su radnoj grupi u izradi završne evaluacije pilotiranja. Savjetovanja su realizovana u periodu od 17. 6. do 21. 6. 2024. godine ,u tri javne predškolske ustanove: u Podgorici, Tivtu i Bijelom Polju.

Aktivnost 2.2.3. U toku 2024, šest ustanova koje su učestvovala u pilotiranju su putem vježbaonica prenijele znanja svojim kolegicama o primjeni projektnog planiranja u radu. Ostale PU primjenjuju novi program koristeći tematsko planiranje. U 2025. godini realizovaće se obuke za trenere i obuka kadra — vaspitača i stručnih saradnika iz ostalih PU za primjenu projektnog planiranja u radu.

Aktivnost 2.3.2. Istraživanje „Profesionalni razvoj vaspitača” je realizovano zbog potreba unapređenja profesionalnog razvoja vaspitača/ica, a na inicijativu savjetnica Odsjeka za kontinuirani profesionalni razvoj. Istraživanje je sprovedeno u predviđenom vremenskom okviru, izrađen je Projekat istraživanja, definisan je uzorak istraživanja, utvrđen Akcioni plan realizacije istraživanja, statistički su obrađeni podaci i izvršena je logička analiza istraživanja. Istraživanje je imalo za cilj da utvrdi način na koji se realizuju aktivnosti profesionalnog razvoja vaspitača/ica u Crnoj Gori, njegove dobre strane i osnovne slabosti, kao i prijedloge za unapređenje. Istraživanjem je obuhvaćeno 284 vaspitača/ica u Crnoj Gori. Izvještaj će sadržati preporuke za unapređenje prakse profesionalnog razvoja vaspitača/ica. Ukupno 32 obuke su realizovane u oblasti predškolskog vaspitanja, od kojih je 27 bilo namijenjeno mješovitoj ciljnoj grupi, dok su ciljna grupa za pet obuka bili isključivo vaspitači/zaposleni u predškolskim ustanovama.

Aktivnost 2.3.3. U 2021. godini, nakon glasanja i participativnog pristupa, odabrani su sljedeći centri izvrsnosti, kao jezgra inovativnih i savremenih znanja iz različitih oblasti vaspitno-obrazovnog rada: „Đina Vrbica” — lutkarske predstave, dramatizacija, dramske aktivnosti; „Vukosava Ivanović-Mašanović” — izrada didaktičkih sredstava, „Dušo Basekić” — igre bez granica (kombinacija pokretnih i takmičarskih igara, tjelesni razvoj i muzičko vaspitanje); „Eko bajka” — održivi razvoj. Ciljevi su: unapređenje znanja i vještina, kompetencija zaposlenih u predškolskim ustanovama kroz edukacije, razmjene iskustava i razvijanje inovativnih praksi. U 2022. godini održan je Sajam centara izvrsnosti, na kojem je prisustvovalo 60 predstavnika iz svih crnogorskih javnih predškolskih ustanova, gdje su odabrani centri izvrsnosti predstavili svoj rad. Nakon sajma sprovedena je evaluacija funkcionisanja centara izvrsnosti. U 2023. godini održana je prezentacija i date su smjernice za sve predškolske ustanove za realizaciju Centara izvrsnosti. U 2024. godini sve vaspitno-obrazovne ustanove su predstavile svoje centre izvrsnosti.

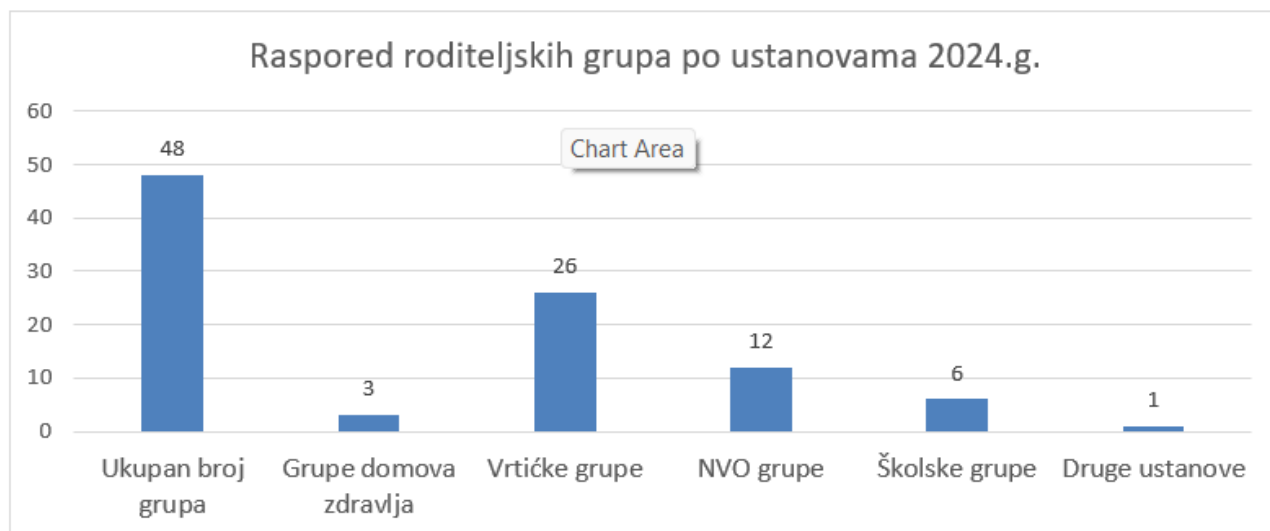
Aktivnosti 2.4.1. i 2.4.2 nisu sprovedene jer Filozofski fakultet planira akreditaciju novih programa u 2026. godini.

Aktivnost 2.5.3. Za predškolske ustanove odrađen je nadzor i savjetovanje u 11 predškolskih ustanova tokom 2024. godine.

Aktivnost 2.5.4. U šest predškolskih ustanova uspostavljene su vježbaonice u kojima vaspitači i stručni saradnici koji su prisustvovali obukama za novi Program predškolskog vaspitanja i primjenu projektnog planiranja u realizaciji nastave obučavaju kolegice za primjenu istog.

Aktivnost 2.6.2. Tokom 2024. godine, na nivou Crne Gore, formirano je 48 grupa roditelja, u koje je uključeno ukupno 523 roditelja. Termin „uključeni roditelji“ označava roditelje koji su popunili ulazni upitnik za učešće u programu. Od njih je 420 dobilo sertifikate o uspješno završenom programu, što čini 80% uključenih. Ovaj procenat je viši ukoliko broj roditelja koji su uspješno završili program posmatramo u odnosu na broj upisanih roditelja (upisani su roditelji koji su bili na makar jednoj grupnoj sesiji), i iznosi 86%.

Tokom 2024. godine, 11,5% uključenih roditelja bili su očevi. Od 48 grupa roditelja, nabrojnije su bile vrtičke grupe, ukupno 26. Najveći broj roditeljskih grupa po ustanovi imale su JPU „Đina Vrbica“ (šest grupa) i JPU „Ljubica Popović“ (pet grupa) u Podgorici i JPU „Irena Radović“ (četiri grupa) u Danilovgradu. Osim vrtića, šest škola i Resursni centar „Peruta Ivanović“ u Kotoru sproveli su program u makar jednom navratu.

Grafik 4. Ukupan broj grupa roditelja po ustanovama

Roditelji izražavaju visoko zadovoljstvo programom. Upitnik o zadovoljstvu roditelja popunila su 392 roditelja, što čini čak 93% roditelja koji su uspješno završili program.

Tokom 2024. godine objavljene su Smjernice za centre za socijalni rad za upućivanje porodica na program „Brižne porodice“ (na veb stranici [UNICEF-a](#) i [Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu](#)).

Aktivnost 2.7.1. 2023. godine imenovana je radna grupa za izradu Normativa i standarda pravilne ishrane u predškolskim ustanovama. U radnoj grupi, osim predstavnika Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, učestvovali su i nutricionista iz JPU „Đina Vrbica“ i JPU „Ljubica Popović“, kao i predstavnici iz Instituta za javno zdravlje Crne Gore.

Održano je i nekoliko sastanaka radne grupe, a u oktobru je prezentovana radna verzija, odnosno prijedlog strukture dokumenta sa sadržajem, kao i tabelarni prikaz jelovnika sa energetske vrijednostima za jaslice i vrtić. U januaru 2024. godine su izrađeni normativi a u martu 2024. godine je izašla i publikacija.

U aprilu je realizovana obuka za nutricioniste, tehnologe/šefove/vođe kuhinja za sprovođenje Normativa i standarda pravilne ishrane u PVO u cilju smanjenja gojaznosti, pothranjenosti i smanjenja bolesti i poremećaja vezanih za nepravilnu ishranu. Obuci je prisustvovalo 30 polaznika.

Slika 2. Publikacija Normativi za ishranu djece u predškolskim ustanovama

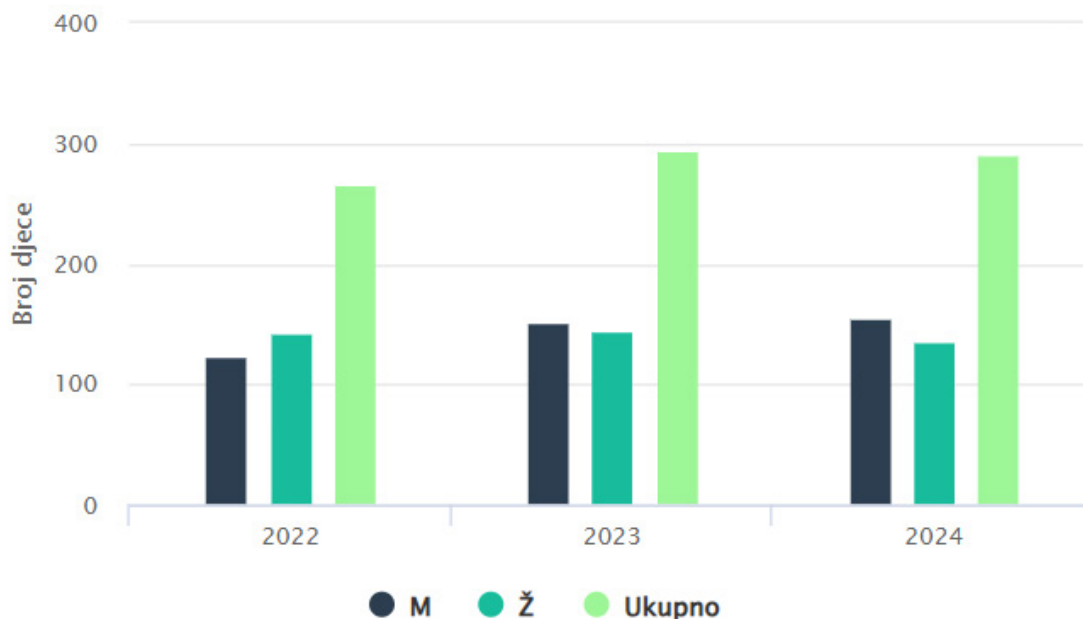
Aktivnost 2.2.1. Praktična vođenja se sprovode kontinuirano svake godine u svim vrtićima.

Za operativni cilj 3: Unapređenje šansi za rani razvoj djece iz osjetljivih grupa.

Napredak u pogledu **operativnog cilja 3:** Treći opšti cilj se odnosi na unapređenje pravednosti PVO u pogledu dostupnosti i kvaliteta podrške ranom razvoju, koji se obezbjeđuje za djecu iz osjetljivih grupa, čime bi sistem PVO postao inkluzivniji. Trećim opštim operativnim ciljem se planira da se do 2025. godine unaprijedi postojeći sistem za pružanje podrške za rani razvoj djece iz osjetljivih grupa, kroz pružanje podrške roditeljima i kroz veću uključenost u kvalitetne programe PVO, kako bi se povećao indeks ranog razvoja (ECDI) djece iz najsiromašnijih porodica sa 76 na 85, a djece iz romskih naselja sa 77 na 85. Da bi se kroz Strategiju unaprijedile prilike za rani razvoj potencijala za svu djecu iz osjetljivih grupa potrebno je da se realizuju ključna mjerila — **ključno mjerilo 3.1:** Povećanje uključenosti djece iz osjetljivih grupa PVO, uz jačanje dostupnosti kvaliteta usluga rane podrške, **ključno mjerilo 3.2:** Širenje i jačanje interaktivnih služba i **ključno mjerilo 3.3:** Unaprijediti podršku djeci i roditeljima iz osjetljivih grupa u obezbjeđivanju podsticajnih uslova za rani razvoj u porodičnom i lokalnom okruženju, dostupnosti i kvalitetu rane podrške.

Aktivnost 3.1.2. U 2024. godini organizovan je neposredni, terenski rad u zajednici Roma i Egipćana u 12 opština koje imaju djecu romske i egipćanske populacije. Tom prilikom podijeljen je edukativni materijal, održane su radionice za djecu i neposredno se razgovaralo sa roditeljima, a promovisan je i upis u predškolske ustanove. Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija i ove godine, u saradnji sa Ministarstvom ljudskih i manjinskih prava, Zavodom za školstvo, i NVO „Udruženje za podršku Roma i Egipćana”, Berane, koja se bavi pitanjima pripadnika romske i egipćanske zajednice, od 18. do 22. marta 2024. godine promovisalo je upis u ustanove za predškolsko vaspitanje i obrazovanje, prvi razred osnovne škole i srednje škole u Beranama, Baru, Nikšiću i Podgorici. Ove četiri opštine posjetio je tim sastavljen od predstavnika navedenih institucija i nevladine organizacije, čiji predstavnici su razgovarali s roditeljima i djecom dorašlom za upis u predškolsko vaspitanje i obrazovanje.

U predškolske ustanove u 2024. upisano je 291 djece romske i egipćanske populacije (155 dječaka i 136 djevojčica). Povećan je procenat pohađanja romske i egipćanske djece u vrtiću sa 16% 2021. godine na 57,69% u 2024. godini. Porast u odnosu na 2021. je za 41, 69%.

Grafik 5. Broj upisane djece romsko-egipćanske populacije od 2022. do 2024. godine

Aktivnost 3.2.1. Analiza je urađena tokom 2023. godine, sa preporukama za dalje širenje interaktivnih službi. Trenutno postoje 24 interaktivna punta u sklopu devet javnih predškolskih ustanova.

Aktivnost 3.2.2. Tokom 2024. godine otvoren je jedan novi interaktivni punkt u Podbišću u Mojkovcu.

Aktivnost 3.3.1. Urađeno je prilagođavanje programa „Brižne porodice” za hranitelje i roditelje djece sa smetnjama u razvoju. U toku je pilotiranje programa za roditelje djece uzrasta od tri do devet godina sa blažim i umjerenim **smetnjama u razvoju** u oblasti razvoja jezika i socijalne interakcije, na osnovu obuke koja je održana 4-5. marta 2025. godine za 14 učesnika, uz podršku UNICEF-a i Evropske unije.

Aktivnost 3.3.2. Tokom 2024. godine poseban akcenat stavljen je na prilagođavanje programa za olakšan pristup **romskim i egipćanskim roditeljima**, i to kroz saradnju Ministarstva prosvjete nauke i inovacija s UNICEF-om i Ministarstvom socijalnog staranja, zatim na brigu o porodici i demografiji, uz podršku Evropske unije, a kasnije u saradnji s Univerzitetom Bangor u Velsu i s Filozofskim fakultetom u Nikšiću. Najprije su izrađene smjernice za rad s osjetljivim grupama, a na jesen 2024. je pilotiran djelimično prilagođen sadržaj programa. Sertifikate je dobilo 45 romskih i egipćanskih roditelja. Ustanove koje su formirale grupe romskih roditelja ili mješovite grupe roditelja tokom 2024. godine su:

- JPU „Đina Vrbica“, Podgorica, 2 grupe,
- JPU „Dragan Kovačević“, Nikšić, 2 grupe,
- OŠ „Mahmut Lekić“, Tuzi, 2 mješovite grupe,
- NVO HELP, 2 grupe.

Aktivnost 3.3.3. Rani odgovor na različite potrebe djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju i riziku rezultira povećanjem njihovog učešća u svakodnevnim životnim aktivnostima. Prvi korak koji vodi dostupnosti i pravičnosti jeste pravovremena rana detekcija i podrška roditeljima, u cilju punog razumijevanja i osnaživanja, kako bi ostvarili kvalitetan dalji porodični život. Stoga je i realizovan pilot-projekat „Porodično orjentisana rana intervencija” – *PORI*, u Bijelom Polju i Kotoru, u saradnji sa Ministarstvom zdravlja, Ministarstvom rada i socijalnog staranja i UNICEF-om, i prezentovani su rezultati 23. novembra 2023. godine, koji su ukazivali na uspješnost projekta, što daje preporuku za implementaciju i u ostalim opštinama. Obuku za porodično orijentisanu ranu intervenciju akreditovao je Zavod za socijalnu i dječju zaštitu, a dostavljen je i Zavodu za školstvo. Vodič za porodično orijentisanu ranu intervenciju je u završnoj fazi izrade i predat je ministarstvima na mišljenje i odobrenje. Resursni centar Podgorica takođe je uključen u projekat, dok rukovodeći kadar RC „1. jun“ nije pokazao interesovanje za uključivanje. Sprovedeno je preliminarno istraživanje, set od četiri obuke, formirani su timovi koji su radili sa 60 porodica. Dodatno se uključio Resursni centar Podgorica, koji sada redovno sprovodi ovaj koncept. Program obuke je akreditovan kod Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu, dok je podniet materijal za akreditaciju kod Zavoda za školstvo. U sistemu zdravstvene zaštite poseban fokus se stavlja na rane dane djeteta – kontinuitet edukacija za pedijatre, patronažne sestre, koji se odvijaju u četiri turnusa, u trajanju od tri dana, akcenat, osim na standardne aktivnosti, stavlja i na zapažanje u vezi sa mogućim razvojnim rizicima i odstupanjima.

Aktivnost 3.3.4. Urađen je model saradnje vrtića i dnevnih boravaka iz Pljevalja, Golubovaca i Kotora. Realizovani su sastanci i prezentacije i obavljena je obuka za pedijatre i patronažne sestre. Uslijedila je prezentacija modela saradnje za sve centre za dnevne boravke, centre za socijalni rad, Ministarstva finansija i socijalnog staranja i Centra za socijalnu i dječju zaštitu, resursne centre, vrtiće i škole u kojima se sprovodi program. Urađen je monitoring modela saradnje centara za dnevni boravak. Nakon pilotiranja uključeno je još osam opština i novih dnevnih centara. Obezbijeđen je dodatni stručni rad i podrška za oko 220 djece, te realizovana obuka za centre dnevnog boravka na temu rane intervencije. Obavljeni su sastanci s predstavnicima CDB i osmišljen uzvratni mehanizam, koji je predložen Vladi i Savjetu za prava djeteta kao resurs.

Operativni cilj 1. Povećanje obuhvata djece PVO
Ishod: Do 2025. godine povećati uključenost djece predškolskog vaspitanja i obrazovanja i obezbijediti ukupan obuhvat djece od 60%, pri čemu će 30% obuhvata biti djece mlađe od 3 godine i 90% djece starije od 3 godine
Indikator 1.1 Ukupan obuhvat djece uzrasta od 0 do 6 godina (MONSTAT) - 52% (2020), 56% (2022), 60% (2025)
Indikator 1.2 Ukupan obuhvat djece uzrasta uzrasta od 3 do 6 godina (MONSTAT) - 76% (2020), 83% (2022), 90% (2025)
Indikator 1.3 Ukupan obuhvat djece uzrasta 0 do 3 godina (MONSTAT) - 27% (2020), 28% (2022), 30% (2025)

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 1	Indikator rezultata I postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije	Novi rok realizacije (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
1.1.1.Izgradnja novih namjenskih objekata za potrebe javnih PU vodeći računa o poštovanju standarda izgradnje, uključujući pristupačnost	Ukupna nova površina u javnim PU (m²) (MEIS)-0 m²(2020) 6000m²(2022) 1300m²(2025)	MPNI	2021. godina	2025. godina	Započete aktivnosti i tenderske procedure za izradu idejnog rješenja i glavnog projekta za vrtić u City kvartu, kao i za izradu idejnih rješenja i glavnih projekata za vrtiće na Zabjelu i Kotoru. Sprovedena je tenderska procedura i potpisan ugovor za izgradnju novog vrtića u Baru i faza vrijednost 3.194.149,33, ukupna vrijednost izgradnje vrtića 8.000.000.00. Izgrađen glavni projekat za vrtić, vrijednost po ugovoru za projektovanje 54.450,00 sa PDV-om, izgrađen glavni projekat za vrtić u Ulcinju, vrijednost po ugovoru sa projektovanje 22.990,00 sa PDV-om	Kontinuirano	Planirano 23.5 miliona EUR za period od 5 godina	Utrošak za 2024. 3.271.589,33	Budžet, kredit, donatori	U narednom periodu nastaviti sa izgradnjom vrtića i dogradnjom: u City kvartu, a na Starom aerodromu, na Tuškom putu, Zlatici, Zabjelu u Momišićima u glavnom gradu. Zatim izgradnjom vrtića u Beranama, Bijelom Polju, Plavu, Kotoru, Tivtu, Baru i Ulcinju.
1.1.2.Proširenje prostornih kapaciteta postojećih objekata koji koriste javne PU kroz dogradnju, nadogradnju ili rekonstrukciju, ili djelimičnu ili potpunu	Ukupna nova površina u adaptiranim objektima javnih PU (m²) (MEIS)- 2022 (500 m²)-2025 (1000m²)	MPNI	2021.	2025.	Proširene vaspitne jedinice „Bajka” i „Sunce” u Podgorici, adaptacija i proširenje vaspitne jedinice „Vladimir” u Ulcinju		Planirano 4.5.miliona za period od 5 godina	Utrošak za 2024. godinu	Budžet, kredit, donatori	Nastaviti sa proširenjem kapaciteta
1.2.3 Adaptirati i opremiti lokalne prostore na razvojno adekvatan i pristupačan način	Ukupna površina u novim adaptiranim prostorima(m²) (MEIS)- 0m²(2020) 500m2 (2022), 1500m²(2025)	MPNI	2022.	2025.	Otvoreno 10 novih vaspitnih jedinica u adaptiranim prostorima: dvije vaspitne jedinice u Baru, tri vaspitne jedinice u Danilovgradu, jedna vaspitna jedinica u Nikšiću, tri vaspitne jedinice u Podgorici i jedna vaspitna jedinica u Pljevljima. U toku radovi na adaptaciji prostora u Tržnom centru Seljanovo za potrebe vrtića u Tivtu.		350.000	350.000	budžet, kredit, donatori	Nastaviti sa proširenjem kapaciteta i rasterećenjem vaspitnih grupa
1.4.2.Realizovati participativnu i interaktivnu kampanju za jačanje svijesti roditelja i javnosti o značaju PVO programa za rani razvoj djece kao i za promovisanje struke vaspitača	Dokument sa opisom kampanje, materijalima i analizom efekata kampanje je usvojen.	MPNI	2022.	2025.	Realizovana participativna i interaktivna kampanja za jačanje svijesti roditelja i javnosti o značaju PVO, programa za rani razvoj djece, kao i za promovisanje struke vaspitača		10 .000	10.000	donatori	Osigurati nastavak kampanje svake upisne godine

Operativni cilj 2: Unapređenje i obezbjeđivanje kvaliteta PVO
Ishod: Unaprijediti kvalitet predškolskog vaspitanja i orazovanja i razviti sistem za obezbjeđivanje kvaliteta u skladu sa EU okvirom za visokokvalitetno PVO do 2025. godine
Indikator 2.1. Broj javnih PU u kojima je prosječna veličina vaspitnih grupa do 26 djece po vaspitnoj grupi (MONSTAT) - 10 (2020), 14 (2022), 18 (2025)
Indikator 2.2. Novi plan i program PVO i novi model profesionalnog usavršavanja koji su usaglašeni sa EU okvirom (MPNI) - Ne (2020), Ne (2020), Da (2025)

Aktivnosti koje u utiču na realizaciju Operativnog cilja 2	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Instutucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije	Novi rok realizacije (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
2.1.1. Analiza stanja u PU i izrada plana za smanjivanje veličine vaspitnih grupa	Dokument sa analizom stanja, planom za smanjivanje vaspitnih grupa i potrebnim kapacitetima i resursima	MPNI, PU	2022.	2024.		Izrađeno 12 dokumenata, s obzirom na konstantan porast obuhvat djece u PU, javljaju se izazovi i planira se rasterećenje vaspitnih grupa	1.500	Nije bilo utroška		Da se nastavi sa analizama i iznalaženjem alternativnih rješenja za smanjivanje veličine vaspitnih grupa
2.1.1. Analiza stanja u PU i izrada plana za smanjivanje veličine vaspitnih grupa 2.1.2. Sprovođenje plana za obezbjeđivanje kapaciteta i resursa za PU koje imaju prevelike vaspitne grupe uz promovisanje struke	Dokument sa analizom stanja, planom za smanjivanje vaspitnih grupa i potrebnim kapacitetima i resursima Realizovan plan u cilju smanjivanja veličine grupa	MPNI, PU MPNI	2022. 2022.	2024. 2024.	Realizovan plan za 2024, prošireni kapaciteti za 10 vaspitnih jedinica		1.500	Nije bilo utroška		Da se nastavi sa analizama i iznalaženjem alternativnih rješenja za smanjivanje veličine vaspitnih grupa; U narednom periodu potrebno održavati kontinuitet i kvalitet uslova i rada i nastaviti sa promovisanjem struke
							Redovna aktivnost	Nije bilo utroška	LZ, donatori	
2.2.2. Pripreme PU za implementaciju novog plana i programa PVO - savjetovanja, prezentacije, treninzi i praktično vođenje	Vaspitači osposobljeni za primjenu novog plana i programa. Izvještaj o oblicima podrške koji su obezbijeđeni za PU je usvojen.	MPNI, ZZŠ	2022.	2024.	Održana još jedna obuka za implementaciju novog programa i započeta primjena u svim JPU		5.000	5.000	projekat	Ustanove primjenjuju novi Program za predškolsko vaspitanje i obrazovanje. Od toga 6 ustanova primjenjuje projektno planiranje.
2.2.3. Primjena novog plana i programa PVO u svim PU uz sistematsko praćenje	Izvještaj o implementaciji novog plana i programa PVO sa preporukama za unapređenje je usvojen	MPNI, ZZŠ	2023.	2025.	Sve JPU primjenjuju novi Program		5.000	5.000	NVO, donatori	Prati se primjena novog programa u svim ustanovama, u toku 2025. organizovati obuke za sve vaspitače i stručne saradnike za primjenu projektnog planiranja u radu.
2.3.2. Primjena novog sistema za profesionalno usavršavanje: obuke, savjetovanja, praktično vođenje	Izvještaji, analize; Realizovano 30 obuka i savjetovanja	ZZŠ	2020.	2024.	Realizovano 30 obuka i savjetovanja		5.000	5.000	donatori	
2.3.3 Definisane, odabir i pilotiranje centara izvrsnosti	Urađena evaluacija funkcionisanja centara izvrsnosti	MPNI, ZZŠ	2020.	2024.	Izabrana tri centra izvrsnosti za pilotiranje Odrađena evaluacija funkcionisanja centara izvrsnosti Nakon toga u svim vrtićima su primijenjeni Centri izvrsnosti		2.500	2.500	PU, donatori	Nastaviti sa realizacijom centara izvrsnosti
2.4.2. Revizija programa inicijalnog obrazovanja	Novi program inicijalnog obrazovanja je akreditovan	Univerzitet Crne Gore		2024.	Nije još uvijek realizovana akreditacija novog programa	2026 Akreditacija novih programa je planirana 2026. godine	5.000	0	Redovna ili projektna sredstva	Unaprijediti saradnju sa Univerzitetom

2.5.3. Savjetovanje i obuka kadra za primjenu novog sistema kvaliteta	Organizovano 6 obuka zaposlenih u ZZŠ i vrtićima.	ZZŠ	2020.	2024.	Nov sistem kvaliteta se primjenjuje od 2021. godine po metodologiji za obezbjeđivanje i unapređivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovi		3.000 eura	3.000	izvor budžet ili projekat	Nastaviti sa savjetovanjima i raditi na obukama kadra
2.5.4. Uspostavljanje vježbaonica, praktičnog vođenja i drugih formi podrške kvalitetu, kao i njihovo praćenje	Uspostavljene 4 vježbaonice, razvijen model praktičnih vođenja i organizovano 21 praktično vođenje	MPNI, ZZŠ, PU	2021.	2024.	Uspostavljeno 6 vježbaonica u 5 JPU i 1 PPU za primjenu novog Programa		5.000	5.000	donatori	Nastaviti sa korišćenjem razvijenih vježbaonica
2.6.2. Širenje opšteg postojećeg programa za roditelje „Rodiiteljstvo za cjeloživotno zdravlje“	Broj DZ, CSR, PU u kojima se primjenjuje program	UNICEF	2022.	2025.	Tokom 2024. godine, na nivou Crne Gore, formirano je 48 grupa roditelja u koje je uključeno ukupno 523 roditelja. Termin „uključeni roditelji“ označava roditelje koji su popunili ulazni upitnik za učešće u programu. Od njih je 420 dobilo sertifikate o uspješno završenom programu, što čini 80% uključenih. Ovaj procenat je viši ukoliko broj roditelja koji su uspješno završili program posmatramo u odnosu na broj upisanih roditelja (upisani su roditelji koji su bili na makar jednoj grupnoj sesiji), i iznosi 86%. Tokom 2024. godine, 11,5% uključenih roditelja bili su očevi. Od 48 grupa roditelja, nabrojnije su bile vrtičke grupe, ukupno 26. Najveći broj roditeljskih grupa po ustanovi imale su JPU „Đina Vrbica“ (6 grupa) i JPU „Ljubica Popović“ (5 grupa) u Podgorici i JPU „Irena Radović“ (4 grupa) u Danilovgradu. Osim vrtića, 6 škola i Resursni centar „Peruta Ivanović“ u Kotoru su sproveli program u makar jednom navratu.		10.000	10.000	donatori	Nastaviti sa širenjem programa
2.7.1. Razvoj i primjena uputstva za uvođenje standarda ishrane u PU sa propratnom prezentacijom, obukom, promocijom	Uputstvo koje definiše primjenu standarde ishrane u PU je usvojen. Novi standardi uvedeni u svim PU	MPNI, IJZCG	2021.	2025.	Izrađeni Normativi pravilne ishrane u PU u saradnji sa Institutom za javno zdravlje, publikacija odštampana i podijeljena svim predškolskim ustanova uz uputstvom da se započne primjena.		1.500	1.500	Izvor projekat	Primjenjivati Normative pravilne ishrane u predškolskim ustanovama
2.8.1. Unapređenje vještina vaspitača za praćenje ranog razvoja djece kroz praktično vođenje	Sprovedeno 170 praktičnih vođenja 2021-63 2025-170 Realizovane aktivnosti i kontinuirano se sprovode u svim predškolskim ustanovama		2021.	2025.	Praktično vođenje se primjenjuje u svim predškolskim ustanovama.		2.500	2.500	PU i donatori	Praktično vođenje se svake godine sprovodi, već je dostignuta ciljna vrijednost od 170. Nastaviti sa realizacijom programa prelaska iz vrtića u škole

Operativni cilj 3: Unapređenje šansi za rani razvoj djece iz osjetljivih grupa
Ishod: Do 2025. godine unaprijediti postojeći sistem za pružanje podrške za rani razvoj djece iz osjetljivih grupa kroz pružanje podrške roditeljima i kroz veću uključenost u kvalitetne programe PVO, tako da se poveća indeks ranog razvoja (ECDI) djece iz najsiromašnijih porodica sa 76 na 85, a djece iz romskih naselja sa 77 na 85.
Indikator 3.1. ECDI indeks djece iz donjeg kvintila prema materijalnom statusu (MIKS) - 76 (2020), 85 (2025)
Indikator 3.2. ECDI indeks djece iz romskih zajednica (MIKS) - 77 (2020), 85 (2025)

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 3	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Instutucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije	Novi rok realizacije (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
3.1.2. Nastavak i dublja primjena terenskog, neposrednog rada u RE zajednici uz angažovanje medijatora	Povećan broj uključene djece. 200-300	MPNI, MFSS, LZ	2022.	2025.	U 2024. godini sproveden terenski, neposredni rad u 12 opština		4.500	4.500	donatori	Ciljna vrijednost je dostignuta u 2024, nastaviti sa naporima da se što veći broj djece romske i egipćanske populacije uključi u predškolsko vaspitanje i obrazovanje
3.2.1. Analiza potreba za širenje usluga interaktivnih uz službi uz produženje vremena boravka	Dokument sa analizom potreba za širenje interaktivne službe sa preporukama Analiza odrađena sa preporukama	MPNI, ZZŠ, MZ	2022.	2024.	Analiza potreba za širenje interaktivnih službi odrađena sa preporukama		500	500	donatori	Ispuniti preporuke u pogledu adaptacije područnih ustanova u interaktivne službe
3.2.2. Uspostavljanje punktova IS na novim lokacijama	Povećan broj punktova IS (MEIS) jedinicu.	MPNI	2021.	2024.	U 2024. uspostavljen je jedan novi interaktivni punkt		1.500	1.500	LZ, donatori	Kontinuirano raditi na uspostavljanju interaktivnih službi, obuhvatiti što više djece iz ranjivih kategorija
3.3.1 Prilagođavanje i primjena programa roditeljskih kompetencija, za hranitelje i roditelje djece sa smetnjama u razvoju.	Program prilagođen i primjenjuje se	MPNI, MFSS, MZ, ZZŠ, ZSDZ, RC	2021.	2024.	Prilagođavanje programa za roditelje djece uzrasta 3-9 godina sa blažim i umjerenim smetnjama u razvoju je odrađeno, pilotiranje planirano za 2025	Program je prilagođen, pilotiranje je predviđeno u 2025. godini	2.500	2.500	NVO, donatori	Prilagođavanje programa za roditelje djece uzrasta 3-9 godina sa blažim i umjerenim smetnjama u razvoju je odrađeno, pilotiranje planirano za 2025
3.3.2. Primjena programa „Roditeljstvo za cjeloživotno zdravlje“ za roditelje iz osjetljivih grupa	Program u primjeni	Unicef	2021.	2024.	Tokom 2024. godine poseban akcenat stavljen je na prilagođavanje programa za olakšan pristup romskim i egipćanskim roditeljima, i to kroz saradnju Ministarstva prosvjete nauke i inovacija s UNICEF-om i Ministarstvom socijalnog staranja, brige o porodici i demografije, uz podršku Evropske unije, a kasnije u saradnji s Univerzitetom Bangor u Velsu i s Filozofskim fakultetom u Nikšiću. Najprije su izrađene smjernice za rad s osjetljivim grupama, a na jesen 2024. je pilotiran neznatno prilagođen sadržaj programa.		10.000	10.000	NVO, donatori	Nastaviti sa primjenom Programa

3.3.3. Snaženje kompetencija socijalnih radnika, porodičnih saradnika i pedijatara o značaju ranog razvoja, podizanju zainteresovanosti roditelja za uključivanje djece u programe PVO od najranijeg uzrasta	Organizovana savjetovanja za zaposlene u sektoru zdravstva i socijale. Ukupno obučeno 50 zaposlenih.	MPNI, MFSS, MZ, ZZŠ, ZSDZ, RC	2021.	2024.	Realizovan pilot projekat Porodično orijentisana rana intervencija PORI, u dva grada – Bijelom Polju i Kotoru, u saradnji sa Ministarstvom zdravlja, Ministarstvom rada li socijalnog staranja i UNICEF-om. Prezentovani rezultati 2023. godine su ukazali na uspješnost projekta, što daje preporuku za implementaciju i u ostalim opštinama. Akreditovana obuka od strane Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu, a dostavljen je i Zavodu za školstvo.	1.500	1.500	donatori	Nastaviti sa relazicajiom PORI
3.3.4. Razvoj i primjena modela i mehanizma saradnje između centara za dnevni boravak, domova zdravlja, vrtića i resursnih centara	Model osmišljen, sprovedena 4 regionalna savjetovanja, podrška u primjeni ..	MPNI, MFSS,MZ,ZZŠ, ZSDZ,RC,CDB	2021.	2024.	Urađen model saradnje vrtića i dnevnih boravaka - Pljevlja, Golubovci i Kotor. Realizovani sastanci, prezentacije. Obavljena obuka za pedijatre, patronažne sestre. Uslijedila je prezentacija modela saradnje za sve centre za dnevne boravke, centre za socijalni rad, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja i Centar za socijalnu i dječju zaštitu, resursne centre, vrtiće i škole u kojima se sprovodi program. Urađen monitoring modela saradnje centara za dnevni boravak. Nakon pilotiranja uključeno još 8 opština i novih dnevnih centara. Dodatni stručni rad i podrška za 218 djece. Obuka za centre za dnevni boravak na temu rana intervencija. Obavljeni sastanci s predstavnicima CDB, osmišljen uzvratni mehanizam, predloženo prema Vladi i Savjetu za prava djeteta kao resursi..	3.500	3.500	NVO, donatori	Nastaviti sa jačanjem saradnje

Status realizacije: Aktivnost realizovana ■ Aktivnost u toku ■ Nerealizovana aktivnost ■

ZAKLJUČAK

Posmatrano iz ugla najboljeg interesa sve djece predškolskog uzrasta i u skladu sa njihovim potrebama, dalji pravci razvoja i rada mogu biti:

Strateški cilj 1: Obezbjediavanje jednakih šansi za rani razvoj sve djece u Crnoj Gori kroz jačanje dostupnosti, kvaliteta i pravednosti PVO

Realizacija Akcionog plana Strategije ranog i predškolskog vaspitanja i obrazovanja za 2024. godinu pokazuje stabilan napredak ka ostvarivanju definisanih strateških ciljeva. Sprovedene aktivnosti doprinijele su jačanju dostupnosti predškolskog obrazovanja, unapređenju profesionalnih kompetencija kadra, jačanju inkluzivnosti, te pružanju sveobuhvatnije podrške porodicama.

Posebno su značajni rezultati u oblasti širenja prostorne infrastrukture, unapređenja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada kroz primjenu savremenih metodoloških pristupa i razvoja specijalizovanih programa podrške roditeljima, naročito iz osjetljivih grupa.

Međutim, analiza ukazuje i na potrebu za dodatnim jačanjem mehanizama praćenja kvaliteta, većom održivošću inovativnih praksi i intenzivnijim ulaganjem u digitalizaciju i intersektorsku saradnju.

Dalji napredak zahtijeva strateški fokus, jačanje koordinacije svih aktera i kontinuirano praćenje i prilagođavanje politika i mjera razvojnim i demografskim izazovima.

Radi postizanja strateških ciljeva i održivog razvoja sektora ranog i predškolskog obrazovanja, preporučuje se:

1. Unaprijediti prostorne kapacitete

- Nastaviti izgradnju i adaptaciju objekata predškolskih ustanova, posebno u opštinama sa izraženim potrebama, uz obavezno poštovanje standarda pristupačnosti; inkluzivnosti.

2. Jačati kontinuirani profesionalni razvoj kadra

- Sistemski organizovati obuke za primjenu inovativnih metodologija, projektnog planiranja i inkluzivnih pedagoških praksi;

3. Usavršiti sisteme praćenja i evaluacije kvaliteta

- Razviti dodatne standarde i instrumente za eksternu i internu evaluaciju predškolskih ustanova, sa ciljem osiguravanja dosljednog unapređenja kvaliteta rada;

4. Povećati podršku roditeljima i porodicama

- Širiti obuhvat programa roditeljskih edukacija, uz dodatno prilagođavanje programa roditeljima djece iz ranjivih i marginalizovanih grupa;

5. Formalizovati i ojačati međusektorsku saradnju

- Uspostaviti trajne mehanizme saradnje obrazovnog, zdravstvenog i socijalnog sektora radi obezbjeđivanja pravovremene i cjelovite podrške razvoju djeteta;

6. Ulagati u digitalizaciju predškolskog obrazovanja

- Nastaviti sa razvojem i implementacijom digitalnih obrazovnih sadržaja i alata, kao i sa jačanjem digitalnih kompetencija vaspitača i stručnih saradnika.

7. Planirati razvoj zasnovan na demografskim analizama

- Redovno analizirati demografske trendove i u skladu sa njima prilagođavati prostorno i kadrovsko planiranje u sektoru predškolskog vaspitanja i obrazovanja.

Završna napomena

Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija ostaje posvećeno daljoj implementaciji strateških aktivnosti i reformskih procesa, sa ciljem obezbjeđivanja dostupnog, kvalitetnog i inkluzivnog sistema ranog i predškolskog vaspitanja i obrazovanja za svu djecu u Crnoj Gori.

Nastavak svih aktivnosti iz Strategije ranog i predškolskog vaspitanja i obrazovanja realizovaće se kroz novu Strategiju reforme obrazovanja 2025—2035. godine.

Lista skraćenica:

- ▣ CSO – Centar za stručno obrazovanje
- ▣ IK – Inkluzivna kompetencija
- ▣ IO – Inkluzivno obrazovanje
- ▣ IROP – Individualni razvojno-obrazovni program
- ▣ ITP – Individualni tranzicioni plan
- ▣ ITK – Informaciono-tehnološka kompetencija
- ▣ JPU – Javna predškolska ustanova
- ▣ JU OŠ – Javna ustanova osnovna škola
- ▣ MEIS – Crnogorski obrazovni informacioni sistem
- ▣ MPNI – Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija
- ▣ MRSS – Ministarstvo rada i socijalnog staranja
- ▣ MLJMP – Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava
- ▣ MZ – Ministarstvo zdravlja
- ▣ NS – Nacionalni savjet za obrazovanje
- ▣ NVO – Nevladine organizacije
- ▣ PORI – Porodično orijentisana rana intervencija
- ▣ RC – Resursni centar
- ▣ RI – Rana intervencija
- ▣ SE – Savjet Evrope
- ▣ UNICEF – Fond za djecu Ujedinjenih nacija
- ▣ ZSDZ – Zavod za socijalnu i dječju zaštitu
- ▣ ZUNS – Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
- ▣ ZZŠ – Zavod za školstvo
- ▣ DZ – Dom zdravlja
- ▣ VJ – Vaspitna jedinica
- ▣ PVO – Predškolsko vaspitanje i obrazovanje
- ▣ PU – Predškolske ustanove

**Ministarstvo
prosvjete, nauke
i inovacija**